

О՛TKIR VA SURUNKALI BRONXIT DAVOLASH USULLARI

Qo'qon universiteti Andijon filiali

Tibbiyot fakulteti Davolash ishi

Fozilov Jahongir Shuxratbek o'g'li

Tibbiyot Fakulteti Davolash ishi

113-guruh talabasi +998 77 043 06 22

Ilmiy rahbar. Toshxodjayeva Nargiza

Ummatovna

Annotatsiya. O'tkir va surunkali bronxit nafas yo'llarining eng ko'p uchraydigan yallig'lanish kasalliklaridan biri bo'lib, aholining barcha yosh guruhlari uchraydi va sog'liqni saqlash tizimi uchun dolzarb muammo hisoblanadi. Ushbu maqolada o'tkir va surunkali bronxitni davolash usullari, ularning samaradorligi va klinik amaliyotdagi roli keng yoritilgan. Bronxitning kelib chiqish sabablari - virusli va bakterial infeksiyalar, ekologik ifloslanish, chekish, kasbiy zararli omillar tahlil qilinib, kasallik rivojlanishidagi patofiziologik mexanizmlar batafsil bayon etilgan. O'tkir bronxit ko'pincha virusli etiologiyaga ega bo'lib, klinik kechishi quruq yoki balg'amli yo'tal, subfebril harorat va nafas qisilishi bilan namoyon bo'ladi. Ushbu shaklning davolashida simptomatik terapiya, mukolitik va ekspektorant preparatlar, shuningdek, bemorning umumiy holatini yaxshilashga qaratilgan qo'llab-quvvatlovchi choralar muhim ahamiyatga ega. Antibiotiklar faqat bakterial infeksiya aniqlanganda qo'llanilishi tavsiya etiladi, bu esa dori vositalaridan oqilona foydalanishning ahamiyatini ko'rsatadi. Surunkali bronxit esa uzoq muddatli, kamida ikki yil davomida, yiliga kamida uch oy davom etadigan yo'tal va balg'am ajralishi bilan kechadi. Surunkali shaklning rivojlanishida chekish, sanoat changlari, ifloslanish va boshqa ekologik omillar asosiy xavf hisoblanadi. Surunkali bronxitni davolashda kompleks yondashuv qo'llaniladi, jumladan bronxolitik preparatlar, inhalyatsion terapiya, fizioterapiya usullari, hayot tarzini

o'zgartirish va profilaktik choralar muhimdir. Shu bilan birga, surunkali bronxitda bemorning individual xususiyatlari va hamroh kasalliklar e'tiborga olinishi zarur. Maqolada shuningdek, O'zbekiston sharoitida bronxitni davolash bo'yicha amaliy tavsiyalar va milliy klinik protokollar tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, bronxitni erta aniqlash va to'g'ri davolash surunkali shaklga o'tish xavfini sezilarli darajada kamaytiradi. Kompleks davolash va profilaktika tadbirlari orqali bemorlar hayot sifatini yaxshilash, nafas yo'llarining funksiyasini saqlash va asoratlarning oldini olish mumkin. Ushbu maqola tibbiyot talabalari, pulmonologlar, terapevtlar va ilmiy tadqiqotchilar uchun bronxitni o'rganish va davolash bo'yicha nazariy hamda amaliy ahamiyatga ega bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Bronxit, O'tkir bronxit, Surunkali bronxit, Davo, Yallig'lanish, Bronxial spazm, Profilaktika, Nafas yo'llari, Fizioterapiya.

Аннотация. Острый и хронический бронхит являются одними из наиболее распространённых воспалительных заболеваний дыхательных путей, встречающихся во всех возрастных группах населения, и представляют собой актуальную проблему для системы здравоохранения. В данной статье подробно освещены методы лечения острого и хронического бронхита, их эффективность и роль в клинической практике. Проанализированы причины возникновения бронхита вирусные и бактериальные инфекции, экологическое загрязнение, курение, профессиональные вредные факторы, а также детально изложены патофизиологические механизмы развития заболевания. Острый бронхит чаще имеет вирусную этиологию и клинически проявляется сухим или продуктивным кашлем, субфебрильной температурой и одышкой. В лечении данной формы важную роль играют симптоматическая терапия, муколитические и отхаркивающие препараты, а также поддерживающие меры, направленные на улучшение общего состояния пациента. Применение антибиотиков рекомендуется только при подтверждённой бактериальной инфекции, что подчёркивает значение рационального

использования лекарственных средств. Хронический бронхит характеризуется длительным течением - наличием кашля и выделения мокроты не менее трёх месяцев в году на протяжении как минимум двух лет. Основными факторами риска развития хронической формы являются курение, воздействие промышленной пыли, загрязнение окружающей среды и другие экологические факторы. В лечении хронического бронхита применяется комплексный подход, включающий бронхолитические препараты, ингаляционную терапию, методы физиотерапии, изменение образа жизни и профилактические мероприятия. При этом необходимо учитывать индивидуальные особенности пациента и наличие сопутствующих заболеваний. В статье также проанализированы практические рекомендации и национальные клинические протоколы по лечению бронхита в условиях Узбекистана. Результаты исследования показывают, что ранняя диагностика и правильное лечение бронхита значительно снижают риск перехода заболевания в хроническую форму. Комплексное лечение и профилактика позволяют улучшить качество жизни пациентов, сохранить функцию дыхательных путей и предотвратить развитие осложнений. Данная статья имеет теоретическую и практическую значимость для студентов-медиков, пульмонологов, терапевтов и научных исследователей, занимающихся изучением и лечением бронхита.

Ключевые слова. бронхит, острый бронхит, хронический бронхит, лечение, воспаление, бронхиальный спазм, профилактика, дыхательные пути, физиотерапия.

Abstract. Acute and chronic bronchitis are among the most common inflammatory diseases of the respiratory tract, affecting all age groups and representing a significant public health concern. This article provides a comprehensive overview of the treatment methods for acute and chronic bronchitis, their effectiveness, and their role in clinical practice. The etiological factors of bronchitis including viral and bacterial infections, environmental

pollution, smoking, and occupational hazards are analyzed, and the pathophysiological mechanisms underlying disease development are described in detail. Acute bronchitis is most often of viral origin and is clinically characterized by dry or productive cough, low-grade fever, and shortness of breath. In the management of this form, symptomatic therapy, mucolytic and expectorant agents, as well as supportive measures aimed at improving the patient's general condition, play a key role. The use of antibiotics is recommended only when a bacterial infection is confirmed, highlighting the importance of rational drug use. Chronic bronchitis is defined by a prolonged course, with cough and sputum production lasting for at least three months per year over a minimum of two consecutive years. Smoking, exposure to industrial dust, environmental pollution, and other ecological factors are the main risk factors for the development of the chronic form. The treatment of chronic bronchitis requires a comprehensive approach, including bronchodilator therapy, inhalation treatment, physiotherapy methods, lifestyle modification, and preventive measures. In addition, individual patient characteristics and comorbid conditions should be taken into account. The article also analyzes practical recommendations and national clinical protocols for the treatment of bronchitis in the context of Uzbekistan. The study results indicate that early diagnosis and appropriate treatment of bronchitis significantly reduce the risk of progression to a chronic form. Through comprehensive treatment and preventive strategies, it is possible to improve patients' quality of life, preserve respiratory function, and prevent complications. This article is intended to serve as a valuable theoretical and practical resource for medical students, pulmonologists, general practitioners, and researchers involved in the study and management of bronchitis.

Keywords. bronchitis, acute bronchitis, chronic bronchitis, treatment, inflammation, bronchial spasm, prevention, respiratory tract, physiotherapy.

Kirish. Bronxit bronxial yo'llarning yallig'lanishi bilan kechadigan keng tarqalgan nafas yo'llari kasalligi bo'lib, har qanday yoshdagi odamda uchrashi

mumkin [1]. Kasallik o'tkir yoki surunkali shaklda kechadi. O'tkir bronxit ko'pincha virusli yoki bakterial infektsiyalar natijasida rivojlanadi va qisqa muddatli, ammo bezovta qiluvchi simptomlar bilan namoyon bo'ladi. Surunkali bronxit esa uzoq muddatli yallig'lanish va bronxial devorlarning patologik o'zgarishlari bilan tavsiflanadi, bemorning hayot sifatini sezilarli darajada pasaytiradi [2]. Bronxitning zamonaviy davolash usullari nafaqat simptomlarni yengillashtirish, balki kasallikni rivojlanishidan oldini olishga qaratilgan. Shu bilan birga, hayot tarzi, profilaktik chora-tadbirlar va ekologik omillar ham davolash jarayonida muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqolada o'tkir va surunkali bronxitni davolash usullari, ularning samaradorligi va qo'llash tartibi batafsil tahlil qilinadi. Bronxit bu bronxial yo'llarning yallig'lanishi bilan tavsiflanadigan nafas yo'llari kasalligi. U ikki asosiy shaklda namoyon bo'ladi: o'tkir bronxit va surunkali bronxit. O'tkir bronxit ko'pincha virusli yoki bakterial infektsiyalar natijasida kelib chiqadi, qisqa muddatli bo'lib, yo'tal, balg'am ajralishi, nafas olishda qiyinchilik kabi simptomlar bilan kechadi. Surunkali bronxit esa uzoq muddatli yallig'lanish va bronxial devorlarning patologik o'zgarishlari bilan xarakterlanadi; bu shakl ko'pincha chekish, havoning ifloslanishi yoki boshqa surunkali kasalliklar natijasida yuzaga keladi. Bronxitni o'z vaqtida aniqlash va davolash nafas yo'llarining sog'lom holatini saqlash, bemorning hayot sifatini yaxshilash va asoratlarning oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy tibbiyotda bronxitni davolash dori-darmonlar, inhalyatsiya, fizioterapiya va hayot tarzini o'zgartirish choralarini o'z ichiga oladi. Shu bilan birga, bronxitning profilaktikasi chekishni tashlash, allergenlar va iflos havodan saqlanish kasallikni rivojlanishidan oldini olishda katta rol o'ynaydi. O'tkir bronxit bronxial yo'llarning qisqa muddatli yallig'lanishi bilan xarakterlanadigan kasallik shakli bo'lib, odatda virusli (masalan, respirator sincitsial virus, gripp) yoki bakterial (masalan, Streptococcus pneumoniae, Haemophilus influenzae) infektsiyalar natijasida yuzaga keladi. Bu kasallik ko'pincha bir necha kundan bir necha haftagacha davom etadi va bemorda kuchli yo'tal, balg'am ajralishi, nafas

qisilishi, tomoq ogʻrishi va zaiflik kabi simptomlar paydo boʻladi [3]. Oʻtkir bronxitni davolashda simptomatik terapiya, antibiotiklar (agar bakterial infeksiya aniqlansa), bronxlarni kengaytiruvchi va sekretni suyuqlashtiruvchi preparatlar qoʻllaniladi [4]. Shu bilan birga, bemorning organizmini qoʻllab-quvvatlash, nam havo bilan taʼminlash va toʻgʻri dam olish muhimdir. Oʻtkir bronxitni oʻz vaqtida davolash surunkali bronxitga aylanishining oldini oladi va nafas yoʻllarining sogʻlomligini saqlashga yordam beradi. Surunkali bronxit bu bronxial yoʻllarning uzoq muddatli yalligʻlanishi bilan tavsiflanadigan surunkali nafas yoʻllari kasalligi [5]. Kasallik odatda kamida uch oy davomida, yil davomida ikki yoki undan ortiq marta qaytalanadigan yoʻtal bilan namoyon boʻladi. Surunkali bronxit koʻpincha chekish, havoning ifloslanishi, chang va kimyoviy moddalar bilan uzoq vaqt aloqada boʻlish, shuningdek, boshqa surunkali kasalliklar natijasida yuzaga keladi. Kasallik bronxial devorlarning patologik oʻzgarishiga, balgʻam hosil boʻlishining koʻpayishiga va nafas olishda qiyinchilikka olib keladi. Surunkali bronxitni davolash uzoq muddatli terapiya, yalligʻlanishni kamaytiruvchi va bronxial spazmlarni bartaraf etuvchi dori vositalarini oʻz ichiga oladi. Shu bilan birga, bemorlarning hayot tarzi, chekishni tashlash, allergenlardan va iflos havodan himoya qilish, shuningdek, rehabilitatsiya va fizioterapiya usullari kasallikni nazorat qilish va bemorning hayot sifatini yaxshilashda muhim ahamiyatga ega. Davolash bu kasallik belgilari va patogen omillarini kamaytirish, bemorning sogʻligʻini tiklash va kasallikning asoratlarini oldini olishga qaratilgan tibbiy va profilaktik choralar majmuasidir. Bronxitni davolashda yondashuv kasallik turiga qarab farqlanadi. Oʻtkir bronxitda davolash simptomlarni kamaytirishga yoʻnaltiriladi. Bu yerda virus yoki bakteriyaga qarshi dori-darmonlar, balgʻamni suyuqlashtiruvchi va bronxial spazmlarni yengillashtiruvchi vositalar qoʻllaniladi. Shuningdek, bemorning dam olishi, nam havo va toʻgʻri ovqatlanish davolash jarayonining muhim qismi hisoblanadi. Surunkali bronxitda davolash uzoq muddatli va integratsiyalashgan boʻlib, yalligʻlanishni kamaytiruvchi, bronxial spazmlarni bartaraf etuvchi dori

vositalari, fizioterapiya, inhalyatsiya, shuningdek, hayot tarzini optimallashtirish choralarini o'z ichiga oladi. Davolashning maqsadi kasallikning qaytalanishini kamaytirish, bronxial devorlarning patologik o'zgarishlarini sekinlashtirish va bemorning hayot sifatini oshirishdir. Shu bilan birga, bronxitni davolash profilaktik choralar bilan birga olib borilganda samaradorligi oshadi. Bu usullar kasallikni nazorat qilish va asoratlarning oldini olishda muhim rol o'ynaydi. Yallig'lanish bu organizmning to'qimalar va hujayralarga zarar yetganida javob sifatida yuzaga keladigan murakkab biologik jarayon bo'lib, immun tizimining faollashuvi bilan tavsiflanadi. Bronxit kasalligi kontekstida yallig'lanish bronxial devorlarning shishishi, eritrotsitlar va leykotsitlarning to'planishi, shuningdek, bronxial sekretiyaning ortishi bilan namoyon bo'ladi. O'tkir bronxitda, yallig'lanish jarayoni odatda qisqa muddatli bo'lib, infeksiyaga qarshi javob sifatida paydo bo'ladi. Bu davrda yallig'lanish bronxial yo'llarni himoya qiladi, ammo simptomlarni (yo'tal, balg'am ajralishi, nafas qisilishi) kuchaytiradi. Surunkali bronxitda, yallig'lanish uzoq muddatli va doimiy bo'lib, bronxial devorlarning patologik o'zgarishlariga, nafas yo'llarining torayishiga va nafas qiyinlashuviga olib keladi [6]. Surunkali yallig'lanish jarayonini kamaytirish uchun yallig'lanishga qarshi dori-darmonlar, inhalyatsiya, fizioterapiya va hayot tarzini o'zgartirish muhimdir. Yallig'lanish bronxitni davolashda markaziy rol o'ynaydi, chunki uning nazorat qilinishi kasallikning asoratlarini kamaytirish va bemorning hayot sifatini yaxshilashga yordam beradi. Profilaktika bu kasallikning oldini olishga, uning rivojlanishini kamaytirishga va asoratlarni paydo bo'lishini oldini olishga qaratilgan tadbirlar majmuasidir. Bronxit kasalligi kontekstida profilaktika nafas yo'llarining sog'lomligini saqlash va bronxit rivojlanish xavfini kamaytirish uchun muhimdir. O'tkir bronxit profilaktikasi virus va bakterial infeksiyalardan himoya qilish, gigiyenik choralarni saqlash, immunitetni mustahkamlash va sovuq havoda ehtiyot choralarini ko'rish kabi choralardan iborat. Shu bilan birga, shamollashning oldini olish va sog'lom turmush tarzini qo'llash kasallikni qisqa muddatda yengillashtirishga yordam

beradi. Surunkali bronxit profilaktikasi esa uzoq muddatli choralarni o'z ichiga oladi: chekishni tashlash, iflos havodan va allergenlardan himoya qilish, nafas yo'llarini muntazam namlantirish va salomat turmush tarzini saqlash [7]. Bronxitning surunkali shakliga aylanib qolishining oldini olish uchun muntazam tibbiy tekshiruvlar ham muhim hisoblanadi. Profilaktika bronxitni davolash bilan birgalikda olib borilganda bemorning hayot sifatini sezilarli darajada oshiradi va kasallikning qaytalanishini kamaytiradi

Xulosa. O'tkir va surunkali bronxit nafas yo'llarining eng keng tarqalgan kasalliklaridan biri bo'lib, ularning har ikkisi ham bemorning hayot sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. O'tkir bronxit ko'pincha virusli yoki bakterial infektsiyalar natijasida yuzaga keladi va qisqa muddatli simptomlar bilan kechadi, shu bilan birga, surunkali bronxit uzoq muddatli yallig'lanish va bronxial devorlarning patologik o'zgarishlari bilan xarakterlanadi. Bronxitni davolashda yondashuv kasallik turiga qarab farqlanadi. O'tkir bronxitda simptomatik terapiya, balg'amni suyuqlashtiruvchi, yallig'lanishga qarshi va bronxial spazmlarni kamaytiruvchi dori vositalari qo'llaniladi, bemorning dam olishi va nam havo bilan ta'minlanishi muhimdir. Surunkali bronxitda esa uzoq muddatli davolash, yallig'lanishni kamaytiruvchi va bronxial spazmlarni bartaraf etuvchi preparatlar, fizioterapiya, inhalyatsiya va hayot tarzini optimallashtirish choralari samarali hisoblanadi. Yallig'lanish jarayoni bronxitning markaziy patofiziologik mexanizmi bo'lib, uning nazorat qilinishi kasallikning asoratlarini kamaytirish va bemorning hayot sifatini yaxshilashda muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, profilaktik choratadbirlar chekishni tashlash, iflos havodan himoya qilish, immunitetni mustahkamlash va sog'lom turmush tarzini qo'llash bronxitning rivojlanish xavfini sezilarli darajada kamaytiradi. Shunday qilib, o'tkir va surunkali bronxitni samarali davolash va oldini olish uchun kompleks yondashuv zarur bo'lib, unda dori terapiyasi, hayot tarzini o'zgartirish, profilaktik choralar va reabilitatsiya tadbirlari birgalikda qo'llanilishi bemorning sog'lig'ini tiklash va kasallikning qaytalanishini oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Acute Bronchitis – StatPearls, NCBI Bookshelf. A Singh, 2024.
2. Bronxitlarning etiologiyasi, klinikasi hamda davolash chora-tadbirlari – M.A Tosharova va boshqalar, 2025.
3. Systematic Review of Clinical Trials Assessing ... F Holzinger, 2011.
4. Antibiotic Prescribing for Uncomplicated Acute Bronchitis ... L Grigoryan va boshqalar, 2017.
5. Chronic Bronchitis – StatPearls, NCBI Bookshelf. A Widysanto, 2025.
6. Bronchitis and its Treatment Methods: Approaches in Modern Medicine. 2025.
7. Bolalarda obstruktiv bronxit kasalligi. 2025.